

keerzijde is: op televisie geef je als deskundige namelijk niet alleen een stukje van je kennis weg, maar ook van jezelf. Een hoogleraar kan onder vakgenoten nog zo'n gezag genieten, als hij hakkelt in NOVA heeft gans Nederland snel met hem afgerekend. Voor de deskundige geldt dat hij de soms ondankbare taak heeft de prangende vragen van het lekenpubliek (met de interviewer als spreekbuis) te pareren. In de praktijk brengt hij een verhaal dat het probleem van de vragensteller relativeert. Kennelijk hebben we er behoefte aan een netelige kwestie, waarmee we zelf niet goed raad weten, door een deskundige te laten wegen en vervolgens te laten verpakken in een volzin waarmee beide partijen uit de voeten kunnen. Als het Witte Huis in Moskou wordt beschoten en de deskundige wordt gevraagd hoe het zal aflopen, begint het veiligste antwoord met 'dat is niet met zekerheid te zeggen, maar ik hoop...' Een te stellige uitspraak kan bij achteraf gebleken onjuistheid de deskundigheid van de analist ondergraven en een antwoord met een open einde verhoogt de spanning (en dus ook de kijkcijfers) waarmee het conflict wordt gevolgd.

Ook vervult de deskundige vaak een sussende rol in een oplopende polemiek. De deskundige is er om twee ongenueanceerd kijkende studiogasten uit opponerende kampen de mond te snoeren met een welgeplaatste opmerking die of het midden houdt tussen beide extremen, of beiden overtroeft en de deskundige vervolgens op een hoger niveau plaatst. Komt er een inval in Haiti? Die kans is altijd aanwezig, je weet nooit waar de gespannen situatie toe kan leiden, het Amerikaanse Congres is tegen maar president *Bill Clinton* hoeft zich daarvan niets aan te trekken. En laten we hopen dat het niet zo afloopt als in Somalië.

De deskundige heeft zich hier achtereenvolgens ingedekt tegen mogelijke eigen misvattingen, poneert een feitelijk gegeven dat iedereen kent en besluit met een verwachting die ieder weldenkend mens wel moet delen.

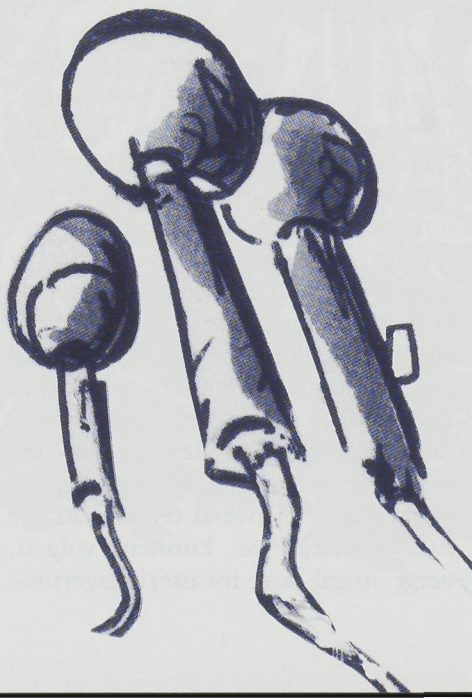
Uithangbord

Ook tegenover de vragensteller neemt de deskundige deze vaderlijke houding aan. Voor de interviewer is het prettig nu en dan een provocerende, gechargeerde vraag te stellen

om de aandacht van de kijker vast te houden. Met zijn nuancering verwerft de deskundige zichzelf vrijwel onmiddellijk een zekere autoriteit.

Hetgeen overigens niet betekent dat onze deskundige het makkelijk heeft. Tenslotte staan er voor hem heel wat belangen op het spel. Hij vertegenwoordigt doorgaans een instituut waarvoor hij als uithangbord fungeert en dat een fiks deel van zijn geloofwaardigheid bij het publiek ontleent aan het optreden van zijn mediagenieke werknemer.

Sterker nog: zou Nederland ooit van het Nederlands Instituut voor Budget Voorlichting (NIBUD) hebben gehoord als voorlichtster *Christine Groenewegen* niet tot de vaste gasten behoorde van diverse middagprogramma's? De Vereniging van Nederlandse Verkeersvliegers is een belangengclub met slechts 1700 leden, maar dank zij het prominente optreden van voorzitter *Benno Baksteen* op het moment dat er ergens een vleugelmoertje dreigt los te trillen, zit het wel snor met de publieke vertegenwoordiging van het pilotengilde. In een recent interview met een regionaal dagblad zegt Baksteen dat de onkunde van 'de media' ten aanzien van de luchtvaart zijn organisatie noopte voortaan nadrukkelijk de publiciteit te zoeken. Om direct na een vliegtuigongeval de druk van de ketel te halen door, goed beschouwd, niets te zeggen. Het onderzoek zal immers wel uitwijzen wat de oorzaak van het ongeluk was (hoewel: een falen is vrijwel nooit te *pinpointen*, laten we hopen dat ze de *zwarte doos* vinden) en het is hoe dan ook veel te *prematuur* om te *preluderen* op de mogelijke uitkomst.

Baksteen zegt het zelf: "Je kunt in het begin niets over een vliegtuigongeluk zeggen. Je kunt alleen maar zeggen wat er niet is gebeurd, wat onzin is. Ik zit er niet om de zaken te verdoezelen of te vergoelijken. Je probeert zakelijk te kijken naar zo'n ongeval, heel relativerend, heel open. Wij zijn de enige vereniging in Nederland die onafhankelijk is en deskundig op dat gebied. Belangrijker is nog: wat kun je van zo'n ongeval leren, zodat het in de toekomst niet meer kan gebeuren."

Baksteen en andere 'rampendeskundigen' zijn duidelijk het slachtoffer van de toegenomen snelheid waarmee nieuws op ons afkomt. Terwijl de Bijlmer brandde, filosofeerden experts in de Hilversumse studio's over hoe het nu verder moest. Dat dergelijke conversaties weldra verzandden in een opeenstapeling van clichés ("vliegen zal nooit honderd procent veilig worden" en "we wisten dat dit ooit kon gebeuren") is op voorhand bekend bij alle betrokkenen. Baksteen heeft namelijk gelijk: direct na een ramp *is* er inderdaad vrijwel niets te melden dat hout snijdt. De Nederlandse televisiekijker is bij monde van de verslaggever echter niet bereid dat te pikken en eist terstond een geloofwaardige verklaring voor het verzaken van de onfeilbaar geachte techniek.

Gasmaskers

De grootste fout die een deskundige kan maken is vooruitlopen op een officieel onderzoek. De Delftse hoogleraar *De Kroes*, zelf lid van het onderzoeksteam dat het treinongeluk bij Hoofddorp onderzocht, beging deze fout en kreeg de wind van voren.

Een deskundige gaat ook de mist in als hij blijk geeft van een zekere radeloosheid. Iemand die gevraagd is zijn opinie te geven, mag absoluut niet laten blijken dat hij zich geen raad meer weet met de situatie. Aarzelen tegenover een kranterverslaggever is min of meer geoorloofd, maar oog in oog met het volk een antwoord schuldig blijven op een vraag die iedereen op de lippen brandt kan echt niet. De natie is immers stuurloos als zelfs de deskundige het niet meer weet. Hadden de Iraakse Scudraketten een chemische lading? De experts konden er geen zinnig woord over zeggen (het Pentagon trouwens ook niet) en bijgevolg zat